

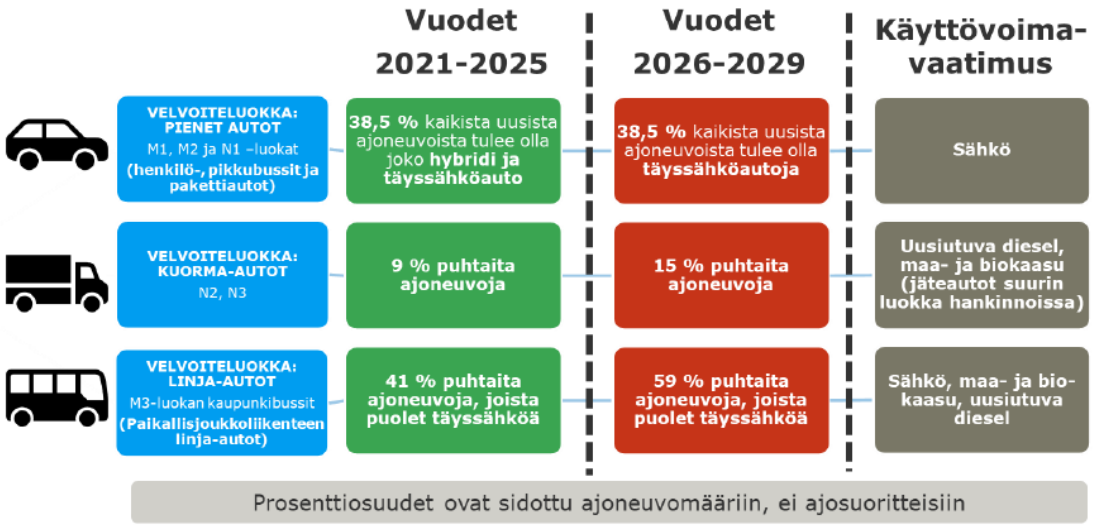
Hallituksen esitys laiksi ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksista

25.5.2021 Liikenne- ja viestintävaliokunta
Neuvotteleva virkamies
Eleonoora Eilittä

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ

Asian tausta: Puhtaat ajoneuvohankinnat direktiivi (EU) 2019/1161

- Puhtaita ja energiatehokkaita ajoneuvohankintoja koskevassa direktiivissä (EU) 2019/1161 (jäljempänä CVD) säädetään **puhtaita ajoneuvoja koskevat vähimmäisvaatimukset** julkisille ajoneuvo- ja kuljetuspalveluhankinnoille
  - Velvoitteita **sovelletaan 2. elokuuta 2021 lähtien**

Direktiivin keskeiset uudistukset

- Soveltamisalan laajennus kaikkiin merkittäviin ajoneuvoja- ja liikennepalveluja koskeviin hankintamenettelyihin
- Jäsenmaille sitovat prosentuaaliset vähimmäisvelvoitteet puhtaita ajoneuvoja kahdelle hankinta-ajanjaksolle
- Puhtaan ajoneuvon määrittely kolmelle ajoneuvokategorialle: henkilö- ja pakettiautot, raskaan kaluston ajoneuvoja sekä linja-autot
- Valvonta- ja raportointivelvollisuus jäsenmaille

Direktiivin vaatimuksia aletaan soveltamaan 2.8.2021. Vaatimukset koskevat ainoastaan uusia hankintoja tai sopimuksia, jotka ylittävät EU:n hankintalainsäädännön hintakynnykset.

Lain soveltamisala

- Vaatimuksia sovelletaan julkisia hankintoja tekevien hankintayksiköiden ajoneuvohankinnoissa sekä liikennepalveluhankinnoissa
  - Hankintayksiköt ovat esimerkiksi valtion virastot, kunnat, kirkot, valtion liikelaitokset. Vaatimuksia sovelletaan myös silloin kun hankintaan on saatu julkista rahoitusta yli 50%
  - Soveltaminen kattaa ajoneuvojen tai liikennepalvelun ostamisen, vuokraamisen, leasingin sekä osamaksukaupan
  - Soveltamisalaan kuuluvia liikennepalveluja ovat esimerkiksi kuntien opetuskuljetukset, vammaispalvelukuljetukset, jätteiden keruu ja paikallisliikenteen bussipalveluiden ostot
- Koskee ainoastaan uusia hankintoja tai sopimuksia, jotka ylittävät EU:n hankintalainsäädännön hintakynnykset
- Vaatimuksia sovelletaan silloin kun hankintayksikkö tekee hankinnan hankintalain, erityisalojen hankintalain tai palvelusopimusasetuksen mukaisesti

➢Käyttöoikeussopimusten sisällyttäminen soveltamisalaan on kansallista lisäsääntelyä

Käyttöoikeussopimukset/ KELA:n kuljetukset

- Hallituksen esityksessä direktiivin vaatimukset on esitetty kansallisena lisäsääntelynä ulotettavaksi käyttöoikeussopimuksin hankittuihin kuljetuspalveluihin. Liikennepalveluhankinnoissa ei pääsääntöisesti ole käytetty käyttöoikeussopimuksia.
- Poikkeuksena tästä on ollut Kansaneläkelaitoksen hankkimat lakisääteiset kuljetukset, jotka markkinaoikeus on katsonut käyttöoikeussopimuksiksi.
- Korkein hallinto-oikeus antoi hallituksen esityksen antamisen jälkeen 4.5.2021 ratkaisun (KHO:2021:57) Kansaneläkelaitoksen kuljetusten hankintamenettelystä. KHO katsoi ratkaisussaan, että kysymyksessä oli palveluhankintasopimus, ja kumosi markkinaoikeuden päätöksen.

➢ KHO:n ratkaisun myötä Kansaneläkelaitoksen kuljetukset ovat palveluhankintasopimuksia, jotka suoraan kuuluvat direktiivin soveltamisalaan. **Näin ollen hallituksen esityksestä poiketen Kansaneläkelaitosten kuljetusten soveltamisalaan kuuluminen ei ole kansallista lisäsääntelyä.**

Lain soveltamisalaan kuuluvat liikennepalveluhankinnat

- Liikennepalveluhankintojen osalta tätä lakia sovelletaan **ainoastaan sellaisiin palveluhankintoja koskeviin sopimuksiin,** jotka kilpailutetaan seuraavien yhteisen hankintanimikkeistön (CPV) nimikkeiden mukaisesti:

1) *60112000-6 –nimikkeeseen kuuluvien joukkoliikennepalvelujen suorittaminen maanteitse;*
2) *60130000-8 –nimikkeeseen kuuluvien matkustajien erikoismaantiekuljetusten suorittaminen;*
3) *60140000-1 –nimikkeeseen kuuluvien tilausmatkustajaliikenteen palvelujen suorittaminen;*
4) *90511000-2 –nimikkeeseen kuuluvien jätteiden keruupalvelujen suorittaminen;*
5) *60160000-7 –nimikkeeseen kuuluvien tieliikenteen postikuljetusten suorittaminen;*
6) *60161000-4 –nimikkeeseen kuuluvien pakettien kuljetuspalvelujen suorittaminen;*
7) *64121100-1 –nimikkeeseen kuuluvien postin jakelupalvelujen suorittaminen;*
8) *64121200-2 –nimikkeeseen kuuluvien pakettien jakelupalvelujen suorittaminen.*

Soveltamisalan poikkeukset

Vaatimuksia ei sovelleta:

- M1-luokan ajoneuvoihin (henkilöauto), jotka on erityisesti rakennettu tai muunnettu siten, että siinä voi matkustaa yksi tai useampi henkilö pyörätuolissaan istuen ajoneuvon ollessa tieliikenteessä;

- M3 -luokan ajoneuvoihin (linja-auto), joissa ei ole istumapaikkojen lisäksi seisoville matkustajille varattua tilaa.

- L-luokan ajoneuvoihin,

- Traktoreihin, moottorityökoneisiin;

- pelastusautoihin, poliisiajoneuvoihin, Tullin ajoneuvoihin ja Rajavartiolaitoksen ajoneuvoihin;

- ambulansseihin, hälytysajoneuvoihin, ruumisautoihin

Lakia ei sovelleta myöskään ajoneuvoihin, jotka on suunniteltu ja rakennettu tai mukautettu ainoastaan asevoimien tai Rikosseuraamuslaitoksen käyttöön, ajoneuvoihin, jotka on suunniteltu ja rakennettu käytettäväksi pääasiassa rakennustyömailla, louhimoissa, satamissa tai lentokentillä tai ajoneuvoihin, jotka on tarkoitettu lumen auraukseen.

➢ **Direktiivin mahdollistamat poikkeukset on hyödynnetty täysimääräisesti**

Henkilöautoille ja kevyille hyötyajoneuvoille asetetut vaatimukset

M1, M2
N1

2021-2025		2026-2030
38,5% ajoneuvoista tulee olla puhtaita **Kuntien osuudet eriytetty liitteessä I**	Puhtaaksi henkilö- ja pakettiautoksi katsotaan ensimmäisen hankinta-ajanjakson aikana enintään **50 CO2 g/km** päästöinen ajoneuvo Toisen hankinta-ajanjakson aikana puhtaaksi henkilö- ja pakettiautoksi katsotaan **0 CO2 g/km** päästöinen ajoneuvo	38,5% ajoneuvoista tulee olla puhtaita **Kuntien osuudet eriytetty liitteessä I**

1 Alueelliset vähimmäisosuudet ympäristöystävällisiä ja energiatehokkaita henkilö- ja pakettiautoja

Alueelliset hankintayksiköt	Ensimmäinen hankinta-ajanjakso 2.8.201-2025	Toinen hankinta-ajanjakso 2026-2030
Kaupunkien hankintayksiköt		
Espoo, Helsinki, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Oulu, Rovaniemi, Seinäjoki, Tampere, Turku, Vaasa, Vantaa, Pori	50%	50%
Maakuntiin kuuluvien kuntien hankintayksiköt		
Etelä-Karjala, Kanta-Häme, Keski-Suomi, Kymenlaakso, Pirkanmaa, Päijät-Häme, Satakunta, Uusimaa, Varsinais-Suomi	35%	35%
Etelä-Pohjanmaa, Etelä-Savo, Kainuu, Keski-Pohjanmaa, Lappi, Pohjanmaa, Pohjois-Karjala, Pohjois-Pohjanmaa, Pohjois-Savo	20%	20%

Lähde: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksista (LUONNOS)

Raskaalle kalustolle asetetut vaatimukset (N2 ja N3)

2021-2025

9%

ajoneuvoista tulee olla puhtaita

Kuntien osuudet eriytetty liitteessä II

N2, N3

Puhtaaksi ajoneuvoksi luokitellaan ajoneuvo, joka kulkee **100%** jakeluinfradirektiivin 2014/94/EU määritelmän mukaisella **vaihtoehtoisella polttoaineella** (biopolttoaine, sähkö, kaasu tai vety)

Biopolttoaineiden osalta vaatimuksena on, että tuotannossa ei ole käytetty ns. high-ILUC raaka-aineita

2026-2030

15%

ajoneuvoista tulee olla puhtaita

Kuntien osuudet eriytetty liitteessä II

2 Alueelliset vähimmäisosuudet ympäristöystävällisiä ja energiatehokkaita kuorma-autoja

Alueelliset hankintayksiköt	Ensimmäinen hankinta-ajanjakso 2.8.201-2025	Toinen hankinta-ajanjakso 2026-2030
Kaupunkien hankintayksiköt		
Espoo, Helsinki, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Oulu, Rovaniemi, Seinäjoki, Tampere, Turku, Vaasa, Vantaa, Pori	15%	21%
Maakuntiin kuuluvien kuntien hankintayksiköt		
Etelä-Karjala, Kanta-Häme, Keski-Suomi, Kymenlaakso, Pirkanmaa, Päijät-Häme, Satakunta, Uusimaa, Varsinais-Suomi	5%	10%
Etelä-Pohjanmaa, Etelä-Savo, Kainuu, Keski-Pohjanmaa, Lappi, Pohjanmaa, Pohjois-Karjala, Pohjois-Pohjanmaa, Pohjois-Savo	0%	5%

Lähde: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksista (LUONNOS)

Linja-autoille asetetut vaatimukset

2021-2025

41%

ajoneuvoista tulee olla puhtaita

Täyssähköbusseja 20,5%, osuudet eriytetty liitteessä III

M3

Puhtaaksi ajoneuvoksi luokitellaan ajoneuvo, joka kulkee **100%** jakeluinfradirektiivin 2014/94/EU määritelmän mukaisella **vaihtoehtoisella polttoaineella** (biopolttoaine, sähkö, kaasu tai vety)

Biopolttoaineiden osalta vaatimuksena on, että tuotannossa ei ole käytetty ns. high-ILUC raaka-aineita

M2 luokan pikkubussit saa laskea osaksi linja-autovelvoitetta joukkoliikennehankinnoissa

2026-2030

59%

ajoneuvoista tulee olla puhtaita

Täyssähköbusseja 29,5%, osuudet eriytetty liitteessä III

3 Alueelliset vähimmäisosuudet päästöttömiä linja-autoja

Alueelliset hankintayksiköt	Ensimmäinen hankinta-ajanjakso 2.8.201-2025	Toinen hankinta-ajanjakso 2026-2030
Tieliikenteen toimivaltaiset viranomaiset		
Helsingin seudun liikenne – kuntayhtymä Espoon, Helsingin, Kauniaisten, Keravan, Kirkkonummen, Sipoon, Siuntion, Tuusulan ja Vantaan kuntien muodostamalla alueella	35%	60%
Tampereen kaupunki Kangasalan, Lempäälän, Nokian, Oriveden, Pirkkalan, Tampereen, Vesilahden ja Ylöjärven kuntien muodostamalla alueella	15%	25%
Turun kaupunki Kaarinan, Liedon, Naantalin, Raision, Ruskon ja Turun kuntien muodostamalla alueella	15%	25%
Lahden kaupunki Asikkalan, Hartolan, Heinolan, Hollolan, Hämeenkosken, Iitin, Kärkölän, Lahden, Nastolan, Orimattilan, Padasjoen ja Sysmän kuntien muodostamalla alueella	5%	10%
Jyväskylän kaupunki Jyväskylän, Laukaan ja Muuramen kuntien muodostamalla alueella	5%	10%
Oulun kaupunki Iin, Kempeleen, Limingan, Lumijoen, Muhoksen, Oulun ja Tyrnävän muodostamalla alueella	5%	10%

Lähde: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksista (LUONNOS)

Velvoitteiden täyttäminen ja raportointi sekä uudelleentarkastelu

- Velvoitteiden täyttäminen lasketaan ajoneuvokappaleittain koko hankinta-ajanjakson ajalta
- Hankintayksikön tulee ilmoittaa jälki-ilmoituksessa osuudet puhtaita ajoneuvoja
- Puitesopimusten ja dynaamisten hankintojen osalta koonti-ilmoitus hankinta-ajanjakson päätyttyä
- Liikenne- ja viestintävirasto toimii valvovana viranomaisena

- Liikenne- ja viestintäministeriö arvioi liitteiden I, II ja III mukaisten eriytettyjen vähimmäisosuuksien vaikutuksia ja tarvittavia muutoksia toisen hankinta-ajanjakson vähimmäisosuuksiin vuoden 2024 loppuun mennessä.

Esityksen vaikutukset/ julkisten hankintojen kustannukset

- Esityksen taloudellisia vaikutuksia on pyritty arvioimaan laajasti. Huomioitavaa on, että vastaavaa uudistusta ei ole aikaisemmin tehty, joten tutkimukseen perustuvaa tietoa ei vastaavasta uudistuksesta ole saatavilla. Vaikutusten arviointi perustuu nykyisiin kustannuksiin sekä hintatietoihin.
- Lähtökohtaisesti velvoitteilla ei arvioida olevan kustannuksia merkittävästi nostavia vaikutuksia. Ajoneuvohankinnoissa hankintakustannukset nousevat, mutta vastaavasti polttoainekustannukset laskevat, jolloin kokonaisvaikutus jää vähäiseksi.
- Liikennepalveluhankinnoissa vaikutukset painottuvat lakisääteisiin kuljetuksiin. Sähköön siirtyminen erityisesti taksipalveluissa ei arvioida nostavan liikennöitsijöiden operointikustannuksia merkittävästi, vaan haasteet implementoinnissa liittyvät erityisesti toimialan kilpailutilanteeseen, latausinfrastruktuurin saatavuuteen sekä matkojen pituuksiin ja siten sähkön sopivuuteen käyttövoimana eri alueille. Näitä alueellisia eroavaisuuksia on pyritty huomioimaan eriyttämällä kuntien vähimmäisosuudet ehdotuksen mukaisesti.
- Raskaan kaluston puolella biopolttoaineet mahdollistavat myös vanhan kaluston hyödyntämisen ja linja-autohankinnoissa direktiivin vaatimukset noudattelevat hankintayksiköiden omia tavoitteita.

Kiitos!

lvm.fi Twitter: @lvmfi

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ